הגמרא רוצה להעמיד את דברי המשנה כשאין מקנה האב לולד את מתנתו כעת, אלא לאחר שיצא הולד לאויר העולם. מקשה הגמרא: **וְלֵימָא** ליה רב הונא שמשנתינו מדברת **דְּאָמַר** האב **לְכְשֶׁתֵּלֵד** אשתי אז יקנה הולד את מתנתי.

מתרצת הגמרא: שרב הונא אינו יכול לפרש כך את דברי המשנה, כיון **שֶׁרַב הוּנָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַב הוּנָא אַף** אם אמר **לְכְשֶׁתֵּלֵד לֹא קָנָה.** ואמר זאת במחלוקתו עם רב נחמן. **דְּאָמַר רַב נַחְמָן, חֲמִשָּׁה** חפץ **לְעוֹבֵר, לֹא קָנָה.** אבל אם אמר המזכה, **לְכְשֶׁתֵּלֵד** אשתי יקנה העובר, משיצא לאויר העולם **קָנָה. וְרַב הוּנָא אָמַר, אַף** אם אמר **לְכְשֶׁתֵּלֵד, לֹא קָנָה. וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר, אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה** – בין אם זיכה חפץ לעובר כשהוא במעי אמו, ובין אם אמר שיזכה בחפץ כשיולד, **קָנָה.** ומכאן שלדעת רב הונא אף אם אמר 'לכשתלד' לא קנה.

רב ששת מבאר מנין למד שהמזכה לעובר אפילו קודם שנולד קנה: **אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, מְנָא אֲמִינָא לָהּ** – מנין למדתי דין זה, מהא **דְּתַנְיָא, גֵּר שֶׁמֵּת,** וסתם גר אין לו יורשים שהרי בקטן שנולד הוא, **וְכוּבְוֹו** [–בזזו] **יִשְׂרָאֵל** את **נְכָסָיו,** ואחר שתפסו את הנכסים, **שָׁמְעוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן** שנולד לו אחר שהתגייר, **אוֹ שֶׁהָיְתָה אִשְׁתּוֹ מְעוּבֶּרֶת, חַיָּבִין לְהַחֲזִיר** את הנכסים ולהניחם ליורש. ואם **הֶחֱזִירוּ הַכֹּל, וְאַחַר כָּךְ שָׁמְעוּ שֶׁמֵּת בְּנוֹ** של הגר, **אוֹ שֶׁהִפִּילָה אִשְׁתּוֹ** את עוברה, ונמצא שדין הנכסים כהפקר, **הֶחֱזִיק** בַּשְּׁנִיָּה – מי שעשה קנין נוסף אחר שיצאה השמועה שמת הבן, **קָנָה** את הנכסים, **וּבְרֹאשׁוֹנָה** – אבל מי שעשה קנין רק בפעם הראשונה כששמע שמת הגר, **לֹא קָנָה** את הנכסים.

ומבארת הגמרא את ראיית רב ששת מדין נכסי הגר: **וְאִי סַלְקָא דַּעְתָּךְ** – ואם תעלה בדעתך לומר, **שְׁעוּבֵּר לֹא קָנֵי,** ואינו יכול לזכות בחפץ קודם שיצא לאויר העולם, **לָמָּה לְהוּ לְאוּתָם** אנשים שתפסו בנכסים **לְאַחְזוּקֵי בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה, הָא אַחֲזִיקוּ לְהוּ חֲדָא זִימְנָא** – הרי כבר החזיקו פעם אחת בהם. אלא ודאי שהעובר קנה את נכסי אביו, ולכן לא היה קניינם קנין, והיו צריכים לקנות פעם שניה את הנכסים לאחר מותו. ומכאן הוכיח רב ששת שאפשר לזכות לעובר.

אביי דוחה את ראיית רב ששת מנכסי הגר: **אָמַר אַבַּיֵי, יְרוּשָּׁה הַבָּאָה מֵאֵילֶיהָ שַׁאנִי** – שונה הוא דין ירושה שאין אדם צריך לעשות מעשה כדי לקנותה, אלא הוא זוכה בה מעצמו, ולכן גם עובר יכול לקנותה, ומפני כך זכה העובר בנכסי אביו הגר. אבל מתנה שצריך לעשות בה קנין אין העובר יכול לקנותה.

רבא דוחה את ראיית רב ששת מטעם אחר: **רָבָא אָמַר,** באמת אין חילוק בין ירושה למתנה, ואת שניהם אין יכול העובר לקנות, אלא הטעם שחזקה ראשונה של האנשים בנכסי הגר לא הועילה אינו משום שהעובר ירש, אלא **שַׁאנִי הָתָם** בנכסי הגר, כיון **דְּרַפְיָא מַרְפְיָן בְּיָדַיְיהוּ מֵעִיקָּרָא** – שכשהחזיקו לראשונה כשמת הגר לא היתה חזקתם ברורה כיון שהיו מסופקים אם יש לגר יורש, אלא רק רצו לתפוס את הנכסים, ולא התכוונו לזכות בקנין גמור אלא אחרי שיתברר להם אם יש יורש אחר, ולכן רק מי שהחזיק חזקה שניה לאחר מות העובר זכה בנכסים.

הגמרא מברר אם יש חילוק דין בין סברת אביי לרבא. שואלת הגמרא: **מַאי בֵּינַייְהוּ** – מה החילוק בין סברת אביי לרבא. משיבה הגמרא: **אִיכָּא בֵּינַייְהוּ,** כשהחזקה הראשונה שהחזיקו האנשים היתה אחר **שֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ** – על העובר **שֶׁמֵּת,** והאמת היתה שכשהחזיקו עדיין **לֹא מֵת,** ורק **אַחַר כָּךְ מֵת.** לדעת רבא הועילה חזקתם, שכיון שסברו שהוא מת היתה כוונתם לחזקה גמורה ולכן קנו. אך לדעת אביי, שעובר זוכה בירושה, אם כן כל זמן שהיה קיים הוא היה בעל הנכסים וחזקתם לא הועילה להם, ורק מי שעשה קנין אחר מות העובר זכה בנכסים.

הגמרא מקשה על דברי רב ששת ממשנה: **תָּא שְׁמַע,** מה ששנינו במשנה (נדה מג:) **תִּינוֹק בֶּן יוֹם אֶחָד, נוֹחֵל וּמַנְחִיל** – נוחל ירושה, ואם מת מנחיל לאחרים את מה שירש. ומדייקת הגמרא: **בֶּן יוֹם אֶחָד אִין** – דוקא אם היה בן יום אחד אז הוא יורש, אבל אם מת בעודו **עוּבָּר לֹא,** ומשמע שאין העובר יורש ושלא כדעת רב ששת.

דוחה הגמרא: שאי אפשר להוכיח מהמשנה שם שעובר אינו יורש. **דְּהָא אָמַר** שם **רַב שֵׁשֶׁת** ופירש את דברי המשנה כך, 'נוחל' אין הכוונה בנכסי האב, כי בנכסי האב אין חילוק אם היה קיים העובר או לא היה קיים כלל, כיון שאם לא ירשו האחים את חלק העובר ירשו חלק זה מן האב עצמו, אלא 'נוחל' הוא **בְּנִכְסֵי דְּאִמֵּיהּ, לְהַנְחִיל לְאַחִין מִן הָאָב** – שאם מתה אמו, אין אחיו מן האב יורשים אותה, שהרי לא אמם היא. אבל כשהוא ירש את אמו ומת, יורשים אחיו מאביו אותו. **וְאוֹמרת** המשנה, **שַׁדַּוְקָא** אם מת **בֶּן יוֹם אֶחָד, אֲבָל** אם מת כשהיה **עוּבָּר,** וגם אמו מתה כשהיה עובר, **לֹא** יורש את אמו כדי להנחיל לאחיו. **מַאי טַעְמָא** – ומה הטעם שאינו יורש כדי להנחיל,

---

אגרות קודש

ב"ה, ג' סיון, תשי"ב
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו שואל דעתי, אם להוסיף לדרוש ברופאים או לבטוח בה':

הנה פשוט הדבר אשר צריכים להיות חזקים בבטחונם בהשי"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות, ויחד עם זה הנה לעשות כלי גם בטבע ולמלא אחרי הוראות הרופא והשי"ת ימלא משאלות לבבם לטובה ולהתברך הוא וזוגתו שיחיו בזרעא חייא וקיימא.

הפ"נ קראתיו על הציון הק'.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

משום דְּכשמתה האם ועוברה, הוּא מֵיֵית בְּרֵישָׁא – העובר מת ראשון, וְאֵין הַבֵּן יוֹרֵשׁ אֶת אִמּוֹ בְּקֶבֶר – לאחר מותו, לְהַנְחִיל את ירושתה לְאַחִין מִן הָאָב. אבל אם היתה האם מתה קודם העובר, היה העובר יורש את נכסיה ומנחילם לאחיו מאביו.

הגמרא מבררת באשה מעוברת שמתה, מי מת ראשון האם או עוברה. מקשה הגמרא: לְמֵימְרָא – האם דעת רב ששת שמשנתינו באה לומר, דְּהוּא מֵיֵית בְּרֵישָׁא – שכשמעוברת מתה, העובר מת ראשון, וְהָא הָוֶה עוּבְרָא, שמעוברת מתה, וּפִרְכֵּם [–התנועע] העובר אחר שמתה האם, תְּלָתָא פִּרְכּוּסֵי – שלשה פרכוסים. הרי שהעובר יכול לחיות אחר מות אמו.

רב אשי מתרץ: אָמַר מַר בַּר רַב אַשִׁי, אין פרכוס הולד מוכיח על חיותו, אלא מִידֵי דַּהֲוָה אַזַּנָב הַלְטָאָה שֶׁמִּפְרְכֶסֶת – פרכוסו הוא כלטאה שהתכו את זנבה, שהזנב מפרכס זמן מה אחר שהתכו אותו, ואין זה מורה על חיותו בפני עצמו.

מר בריה דרב יוסף דוחה את ראיית הגמרא מהמשנה בנדה שעובר אינו יורש באופן אחר מרב ששת: מַר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף מְשַׁמֵּיהּ דְּרָבָא אָמַר, באמת אפשר לומר שעובר יורש, ויתכן גם שיכול לחיות אחרי מות אמו, ומה שאמרה המשנה (נדה מג:) תינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל, אינו בא למעט שעובר אינו נוחל, אלא לוֹמַר שֶׁדְּווקא תינוק שנולד מְמֵעֶה בְּחֵלֶק בְּכוֹרָה – שאם אביו של התינוק מת כשהוא בן יום אחד, נוחל התינוק בנכסי אביו, ומנחיל לאחיו את חלקו, ואין הבכור באחים נוטל בירושה זו שמוריש להם התינוק כפליים משאר אחיו, אלא מקבל חלק בירושה זו כשאר האחים. ונמצא שתינוק בן יום אחד ממעט מן הבכור את חלק בכורתו. וְדַוְקָא תינוק בֶּן יוֹם אֶחָד ממעט בבכורה, אֲבָל אם מת אביו בעודו עוּבָּר, אף שהוא יורש בנכסי אביו לֹא ממעט מחלקו של הבכור.

שואלת הגמרא: מַאי טַעְמָא – ומה הטעם שהעובר יורש, ואילו מחלק הבכורה אינו ממעט. משיבה הגמרא: וְיָלְדוּ לוֹ' אָמַר רַחֲמָנָא – אמרה תורה בפרשת ירושת הבכור (דברים כא טו) 'כִּי תִהְיֶיין לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָּנִים' וגו' ומ'וילדו לו' דורשים שדווקא אם כבר נולד הוא ממעט מן הבכורה, אבל לא כשהוא עובר.

הגמרא מביאה שכן דרש רבא שעובר אינו בכלל פרשת הבכורה: דְּאָמַר מַר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף מְשַׁמֵּיהּ דְּרָבָא, בֵּן שֶׁנּוֹלַד לְאַחַר מִיתַת אָבִיו, אֵינוֹ מְמַעֵט בְּחֵלֶק בְּכוֹרָה, מַאי טַעְמָא, 'וְיָלְדוּ לוֹ' בנים' אָמַר רַחֲמָנָא, ומשמע מן הפסוק שנולדו לו בחייו, וְהָא לֵיכָּא – ואין מתקיים הפסוק כשנולד אחר שאביו מת. ולכן לגבי חלק בכורה אין הוא נחשב כאחד מן האחים היורשים ויחלקו היורשים את הנכסים כאילו אותו ולד אינו קיים, ויטול הבכור בירושה כפליים כנגד האחים שהיו קיימים כשאביהם מת.

הגמרא מביאה שהיו שדרשו משמו של מר בריה דרב יוסף דרשה שונה: בְּסוֹרָא מַתְנוּ הָכִי – בסורא אמרו משמו של מר בריה דרב יוסף כמו שהובא לעיל, שבן הנולד אחר מיתת אביו אינו ממעט מחלק בבורה. אבל בְּפוּמְבְּדִיתָא מַתְנוּ הָכִי – למדו הלכה אחרת משמו, וכך אמרו, אָמַר מַר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף מְשַׁמֵּיהּ דְּרָבָא, בְּכוֹר שֶׁנּוֹלַד לְאַחַר מִיתַת אָבִיו, וכגון, שנולדו תאומים לאחר מיתת אביהם, או אם היו לאחד כמה נשים מעוברות וילדו לאחר מותו, הַבכור מבניהם אֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בנכסים, מַאי טַעְמָא, והרי הוא בכור, אלא 'יִבֵּיר' אָמַר רַחֲמָנָא, (שם פסוק יז) 'כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ', וְהָא לֵיתָא – ואינו מתקיים דין יַכִּיר כשהבן נולד אחר מיתת אביו.

מסכמת הגמרא: וְהִלְכְתָא, פְּכָל הָנֵי לִישָׁנֵי – בכל אותן לשונות דְּאָמַר מַר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף מְשַׁמֵּיהּ דְּרָבָא. כלומר, שיש לעובר דין יורש [כרב ששת] ורק מחלק בבורה אינו ממעט, ושבן הנולד אחר מיתת אביו אינו ממעט מחלק בבורה, ושבבור הנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים.

הגמרא מסכמת את דין המקנה לעובר: אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַמְּזַכֶּה לְעוּבָּר לֹא קָנָה. וְאִם תֹּאמַר – ואם תקשה מִמַּשְׁנָתֵינוּ שאמרה שאדם שאומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה, ונולד זכר נוטל מנה. אין זה קושיא הוֹאִיל וְדַעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קְרוֹבָה אֵצֶל בְּנוֹ, וגומר בדעתו ומקנה לו בכל לבו, אבל בעובר אחר שאינו בנו אם אמר כן לא קנה, ומשנתינו בעובר שהוא בנו.

הגמרא מביאה ששמואל חולק על רבי יוחנן, ומסיימת כמי ההלכה: אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב חָנָא בַּגְדָתָאָה – מהעיר בגדד, פּוֹק אַיְיתֵי לִי בֵּי עֲשָׂרָה – צא והבא לי עשרה אנשים, וְאֵימַר לָךְ בְּאַפַּיְיהוּ – ואומר לך בפניהם שכך הוא הדין, הַמְּזַכֶּה לְעוּבָּר קָנָה. מסיימת הגמרא: וְאולם אין הלכה כשמואל, אלא הִלְכְתָא, הַמְּזַכֶּה לְעוּבָּר לֹא קָנָה.

הגמרא מביאה מעשה באחד שהקנה את נכסיו לבנו גדול יחד עם עוברים שעדיין לא נוצרו: הֲהוּא דְּאָמַר לְדִכְיתְהוּ – לאשתו, נְכָסַי יהיו לִבְנֵי דְּיֵיהֲווּ לִי מִינַּיְיךְ – לבנים שיהיו לי ממך, ועדיין לא היתה מעוברת. ובעודו מדבר אָתָא בְּרֵיהּ קַשִּׁישָׁא – בא בנו הגדול, מאשתו הראשונה, אָמַר לֵיהּ בנו, הַהוּא גַּבְרָא – אותו אדם. כלומר, אני, מַאי תְּיהֲווּ עֲלֵיהּ – מה יהיה אתו, ואיזה ירושה אקבל, אָמַר לֵיהּ אביו, זִיל קְנֵי כְּחַד מִבְּרָא – לך תקנה בנכסים חלק שוה כאחד מן הבנים האחרים שבדעתי ליתן להם את נכסי.

הגמרא מבררת את דינו של אותו בן בנכסים. אומרת הגמרא: הָנָךְ – אלו הבנים שנתעברה בם אמם לאחר שאמר האב לתת את נכסיו, וַדַּאי לָא קָנוּ חלק בנכסים, דְּאַמַּתִּי לֵיתְנְהוּ – שבשעה שאמר האב ליתן להם מנכסיו לא היו קיימים. אבל מסתפקת הגמרא, כשימות האב ויחלקו הבנים את הירושה, הַאי אִית חוּלָק לְטַלְיָא – אותו הנער, הוא הבן הגדול מאשתו הראשונה, האם יש לו חלק נוסף, בְּמָקוֹם בְּנָיָא – יחד עם הבנים. אוֹ לֵית לֵיהּ חוּלָק לְטַלְיָא – או שאין לו חלק לנער בְּמָקוֹם בְּנָיָא – יחד עם הבנים, אלא יקבל חלק שוה בנכסי האב כשאר הבנים היורשים.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין זה: רַבִּי אַבִּין וְרַבִּי מַיְיאָשָׁא וְרַבִּי יִרְמְיָה דְּאָמְרֵי – אמרו שלשתם, אִית חוּלָק לְטַלְיָא – יש חלק נוסף לנער בְּמָקוֹם בְּנָיָא – יחד עם הבנים. רַבִּי אַבָּהוּ וְרַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפִּי וְרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא דְּאָמְרֵי, לֵית חוּלָק לְטַלְיָא – אין חלק נוסף על הירושה לנער בְּמָקוֹם בְּנָיָא.

הגמרא מביאה את סברות האמוראים והטעם שפסקו כך: אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּהוּ, הסובר שאין חלק נוסף לנער, לְרַבִּי יִרְמְיָה, שסובר שיש חלק נוסף לנער. הִלְכְתָא כְּוָותָן – הלכה כמותנו, אוֹ הִלְכְתָא כְּוָותֵיכוּ – כמותכם. אָמַר לֵיהּ רבי ירמיה, פְּשִׁיטָא דְּהִלְכְתָא כְּוָותָן – כמותנו, דְּקִשְׁיָא מִינַּיְיכוּ – שאנו קשישים מכם, וְלָאו הִלְכְתָא כְּוָותַיְיכוּ, משום דְּדַרְדְּקֵי אַתּוּן – שצעירים אתם. אָמַר לֵיהּ רבי אבהו, מִידֵּי בָּקְשִׁישׁוּתָא תַּלְיָא מִילְתָא, ומי שנותן טעם לדבריו, כמותו ראוי לפסוק. אמר לו רבי ירמיה, וְמַעֲמָא מַאי – ומהו הטעם לדבריכם. אמר לו רבי אבהו, זִיל לְגַבֵּיהּ [–לך לפניו] דְּרַבִּי אַבִּין, דְּאַסְבְּרַתְּהּ נַיְיהֲלֵיהּ – שהסברתי לפניו את טעם הדברים,

---

התורה פותחת בעניין דבריאת העולם . . באות בי"ת, להורות שזהו עניין שני, ואילו האל"ף הוא "אנכי".

משיחת פרשת שלח ה'תשמ"ז